

EL TEMPS

El president de la Generalitat, Lluís Companys, fent una intervenció davant els micròfons de Ràdio Associació de Catalunya.

Qui no vol cols, dos plats

Catalunya ja havia viscut tensions semblants amb un tribunal constitucional espanyol. L'any 1934, arran de l'anul·lació de la Llei de contractes de conreu, el Parlament català va respondre tornant a aprovar, fil per randa, la mateixa llei.

“Ja que el Tribunal de Garanties Constitucionals, dominat per la passió política, no ha deixat una esletxa per la qual pugui discórrer la nostra política, persistentment conciliadora, que tan mals resultats ens està donant, hem presentat la llei, la nova

lleï, que és igual, amb punts i comes, a la llei que s'havia presentat abans, per a rebre de nou la ratificació del Parlament. I si vosaltres l'aproveu, el govern la farà complir, passi el que passi i sigui com sigui.” Amb aquestes paraules, el president de la Generalitat de Catalunya,

Lluís Companys, s'adreçava als diputats el 12 de juny del 1934, en els moments previs a la votació, per segona vegada en pocs mesos, de la llei de contractes de conreu. Només quatre dies abans, el Tribunal de Garanties Constitucionals, que era el nom que rebia en aquells anys l'òrgan màxim de la justícia espanyola, havia anul·lat aquesta llei, i havia declarat que el Parlament català no tenia competències per a dictar-la.

La llei de contractes de conreu fou la solució proposada pel govern de la Generalitat a un problema endèmic del camp català: el de la rabassa morta. Es tractava d'una mena de contracte d'arrendament que, des de feia segles, establia la relació entre els propietaris de la terra i els camperols i que tenia una durada, en el cas, per exemple, del cultiu de la vinya, equivalent a la vida del cep. La situació dels pagesos catalans s'agreuja, a més, per les condicions abusives del preu de

l'arrendament i per la crisi econòmica que vivia el sector agrari a principi del segle XX. Per això, "l'adveniment de la Segona República, el 1931, obrí nous camins a les demandes camperoles, al soplug de la competència reconeguda per l'Estatut d'Autonomia de Catalunya a la Generalitat i al Parlament per legislar sobre matèries de dret civil", explica Joaquim Camps al llibre *Història de la Llei de Contractes de Conreu*.

Així doncs, la Unió de Rabassaires de Catalunya, una de les principals organitzacions agràries catalanes, nascuda l'any 1922, no desaprofita l'oportunitat que li proporcionava el fet que Esquerra Republicana de Catalunya, partit al qual era afí, arribés al poder. De manera que, segons que explica Albert Balcells al llibre *El problema agrari a Catalunya*, "el període republicà de 1931 a 1936 constitueix l'etapa culminant del conflicte rabassaire, el moment en què el problema de la necessitat d'una reforma dels sistemes d'explotació de la terra adquireix un dramatisme, una gravetat i una ressonància fins aleshores desconegudes en la vida política del país".

Una llei polèmica. Les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de novembre del 1932 van atorgar una àmplia majoria a ERC, cosa que semblava indicar que els rabassaires, que comptaven amb dos diputats, escollits a les llistes d'aquest partit, aconseguirien una ràpida solució del seu problema. Ben aviat, el govern de la Generalitat, aleshores presidit per Francesc Macià, va encarregar a una comissió jurídica assessora, formada per experts no vinculats als partits, l'elaboració de l'avantprojecte de la llei de contractes de conreu; un document que el conseller de Justícia i Dret, Pere Corominas, va presentar i sotmetre a discussió al Parlament el 20 d'abril del 1933.

La presentació de l'avantprojecte de la llei va originar una onada de malestar a Catalunya, impulsada, sobretot, per les organitzacions polítiques i socials més conservadores, entre les quals la Lliga Catalana de Francesc Cambó i l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI), l'associació que aplegava els propietaris agraris. "Quan s'anuncià que s'anava a discutir la llei, el IACSI va publicar un manifest convocant una assemblea magna per defensar 'la integritat de les lleis

tradicionals, dels costums exemplars, dels peculiars interessos i dels drets imprescriptibles' del camp català. Calia oposar una barrera infranquejable a tot intent contra l'absolutisme de la propietat de la terra", ha explicat l'historiador Joaquim Camps. El 29 de maig del 1933, el IACSI va organitzar un míting

L'Institut de Sant Isidre va iniciar una campanya en contra, secundada per la premsa conservadora

multitudinari contra la llei a la plaça de bous Monumental de Barcelona; un acte que va encapçalar el president d'aquesta entitat, el militant de la Lliga Santiago de Riba, i en el qual va participar, amb un discurs de cloenda, un diputat de la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA), la coalició que agrupava la majoria de partits de dreta espanyols.

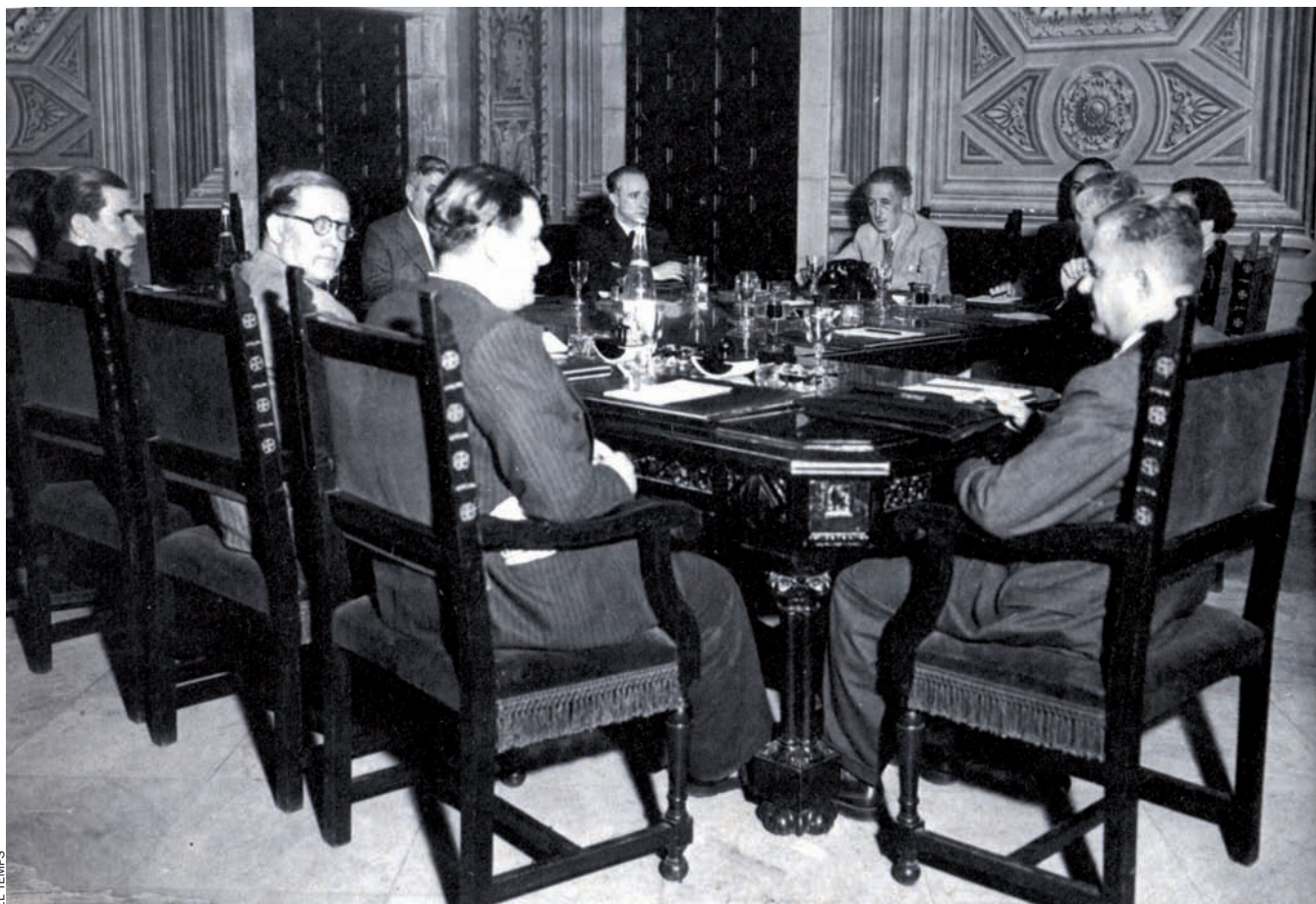
Tanmateix, tot i l'oposició conservadora, el 21 de març del 1934 la llei de contractes de conreu va ser aprovada, amb 56 vots a favor i cap en contra, perquè la Lliga s'havia retirat del Parlament unes setmanes abans en senyal de protesta. La llei, segons que ha assenyalat l'historiador Albert Balcells, obeïa a un ideal, perfectament explícit en el redactat, que consistia a "convertir en propietaris, dins dels límits d'un patrimoni familiar però econòmicament suficient, la totalitat dels pagesos de Catalunya i constituir d'aquesta manera una societat molt estable, formada per homes lliures pel fet d'ésser econòmicament independents". En qualsevol cas, com ha indicat també aquest mateix historiador, la llei era reformista, però moderada. "La redistribució de la propietat de la terra es faria sota el senyal del respecte al dret de propietat privada i individual i evitant procediments revolucionaris com l'expropiació general sistemàtica i immediata", explica Balcells al llibre sobre el problema agrari català.

Fos com fos, un cop promulgada la llei, el 12 d'abril del 1934, l'Institut de Sant Isidre va engegar una ferotge campanya en contra, que obtingué el suport de la premsa més conservadora, principalment els diaris *La Vanguardia*, el *Dia-*

rio de Barcelona i *La Veu de Catalunya*. A més, alguns dirigents d'aquesta entitat van demanar a la Lliga que defensés els interessos dels propietaris agraris fins a les darreres conseqüències. Per això, dues setmanes després, uns grup de diputats de la Lliga a Madrid, entre els quals Cambó, van dur una proposició a

les Corts espanyoles, amb el suport de la CEDA i més diputats conservadors, per tal que el govern de l'estat presentés un recurs contra la llei de contractes de conreu catalana davant el Tribunal de Garanties Constitucionals. Tot i que el president del govern espanyol, el valencià Ricard Samper, va assegurar que no volia atacar l'autonomia catalana, les pressions el van obligar a presentar el recurs. "No cal dir que junt als clams sortits de Catalunya, s'hi ajuntaren els cenacles madrilenys, on es respirava animadversió per l'Esquerra i, més encara, contra l'autonomia. Un dels òrgans de la capital que més s'hi distingí fou el diari *El Debate*, untuosament implacable", diu Joaquim Camps en la seva història de la llei de contractes de conreu. A més, segons Albert Balcells, el president espanyol també el van moure els interessos polítics. "A Samper, li calia comptar amb els vots dels diputats de la Lliga per tenir una majoria parlamentària i es va creure obligat a complaure'ls", assenyalava aquest historiador.

Fora de termini. La precipitació a l'hora de demanar els informes necessaris va obligar el govern espanyol a cometre una irregularitat important: el president Samper va presentar el recurs davant el tribunal l'endemà del termini legal. Tot i això, la petició fou admesa a tràmit. A partir d'aleshores, el problema agrari català es convertí en un motiu d'enfrontament entre els governs de la Generalitat i el de la República. A més, diu Albert Balcells, "tots els partits catalanistes van condemnar el capteniment de la Lliga". Ningú no entenia com un partit manifestament nacionalista com

EL TEMPS

Lluís Companys presideix una reunió del Consell de la Generalitat, l'octubre del 1936.

la Lliga podia haver engegat una campanya semblant contra la Generalitat de Catalunya. Salvant les distàncies, seria com si avui dia hagués estat Convergència Democràtica de Catalunya que hagués instat el govern espanyol a presentar un recurs d'inconstitucionalitat contra l'Estatut promogut pel president de la Generalitat Pasqual Maragall.

Sigui com sigui, el 8 de juny del 1934, el Tribunal de Garanties Constitucionals iniciava la vista del recurs contra la llei de contractes de conreu. "El fiscal del Suprem, Lorenzo Gallardo, provà de demostrar que 'els organismes de la regió autònoma catalana, en legislar sobre contractes de conreu, no pas en el seu aspecte merament civil, sinó en el seu aspecte social de bases contractuals, de dret processal i d'ordenació de registres s'havien sortit del camp de llur competència per envair el que corresponia en exclusiva a l'estat espanyol'", diu Balcells. Recollint l'esperit d'aquesta argumentació, aquell mateix dia el màxim tribunal, amb el vot a favor de tretze

vocals dels vint, anul·lava la llei de contractes de conreu catalana. Tot i que el vot no fou unànim, la sentència era inflexible, diu Balcells. "No s'anul·laven un o uns quants preceptes de la llei per anticonstitucionals, sinó que s'anul·lava la llei en bloc i es negava a la Generalitat la capacitat de legislar sobre la qüestió", afegeix. El fet més greu, tanmateix, segons que recull aquest mateix historiador, és que "el tribunal havia establert una doctrina que deixava en suspens la capacitat del parlament català per a legislar en matèria civil".

La reacció catalana, com hem vist, no es féu esperar i, només quatre dies després, el 12 de juny, el president Lluís Companys exhortava el Parlament a tornar a aprovar la llei rebutjada a Madrid. En una sessió apassionada, al llarg de la qual, fins i tot, va caldre que alguns diputats sortissin a calmar la gentada que s'havia aplegat al parc de la Ciutadella, el Parlament aprovà, de nou, la llei de contractes de conreu. Hi hagué només un vot en contra, el de l'únic diputat de

la Lliga que, en representació d'aquest partit, havia fet acte de presència a la sessió per recomanar l'acatament de la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals.

La votació del parlament català, evidentment, no va agradar gens al govern espanyol. Al cap de pocs dies, Companys rebia una carta del president Ricard Samper, signada a Madrid el 14 de juny, en què instava la Generalitat de Catalunya a abstenir-se d'aplicar la llei mentre no s'ajustés fidelment a la Constitució i a l'Estatut. La resposta de Companys, tal com recull l'historiador Albert Balcells, tornà a ser memorable. Companys assegurà a Samper que el govern català sempre havia cregut que la llei s'adaptava a la Constitució i a l'Estatut i que es comprometia a posar tot el seu zel a garantir que el reglament que havia de regir-la i permetre d'aplicar-la s'adaptés "fidelment a les lleis bàsiques de la República".

Xevi Camprubí